

Flygtningenævnets baggrundsmateriale

Bilagsnr.:	11
Land:	Kosovo
Kilde:	Landinfo
Titel:	Temanotat om Kosovo.
Udgivet:	1. juni 2008
Optaget på baggrundsmaterialet:	13. januar 2009

LANDINFO TEMANOTAT

Landinfo temanotat er utarbeidet av *Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon* (Landinfo).

Landinfo temanotat kan inneholde utvalg, sammenstilling og vurderinger av informasjon fra en rekke kilder, samt Landinfos vurdering av enkelte eller flere av de refererte kildene.

REGION:

Balkan

LAND:

KOSOVO

TEMA:

Generell bakgrunnsinformasjon

UTARBEIDET AV:

Landrådgiver Kristin Nysted

DATO:

Juni 2008

INNHold

1. Kosovo	2
2. Geografisk plassering.....	2
3. Befolkning	3
4. Kort historisk bakgrunn.....	3
5. Konflikten på slutten av 1990-tallet	4
6. Flyktningstrømmene.....	4
7. FNs administrasjon i Kosovo	5
8. Valg og selvstyremyndighetene	7
9. Status og standardene	9
10. Ahtisaaris forslag.....	9
11. Selvstendighetserklæring og ny grunnlov	12
12. Forholdet mellom UNMIK og EULEX	13
13. Den serbiske befolkningen i Kosovo	14
13.1. Serbiske parallelle strukturer.....	15
14. Sikkerhetssituasjonen	16
15. Lov og orden	17
16. Den økonomiske situasjonen.....	19
17. Helsetjenesten.....	20
18. Skole og utdanning.....	20
19. Innvandrerbefolkningen	21
20. Norsk og internasjonal tilstedeværelse.....	21
21. Kilder.....	22

Notatet gir en kort innføring om Kosovo og er utarbeidet for saksbehandlere i utlendingsforvaltningen, nemndledere og nemndmedlemmer.

1. Kosovo

Kosovo¹ erklærte seg selvstendig 17.02.2008.² Norge varslet anerkjennelse av Kosovo 20.02.2008.³ Den formelle norske anerkjennelsen fant sted 28.03.2008.⁴ Nærmere 40 land har p.t. anerkjent Kosovo som selvstendig stat.⁵ Serbia anser fremdeles Kosovo som en provins i republikken Serbia. Det tidligere Jugoslavia bestod opprinnelig av seks delrepublikker; Slovenia, Kroatia, Bosnia-Hercegovina, Makedonia, Serbia og Montenegro. Etniske, politiske og økonomiske konflikter på 1990-tallet førte til oppløsningen av Jugoslavia og opprettelsen av en rekke selvstendige stater.

2. Geografisk plassering

Kosovo grenser i nordvest til Montenegro, i nord og øst til Serbia, i syd til Makedonia og i vest til Albania. Området utgjør 10 887 km².⁶ Mot nord, vest og sør er det høye fjellformasjoner. Øvrige deler av Kosovo består i stor grad av slettelandskaper. Prishtinë/Priština⁷ er hovedstad i provinsen med ca. 500 000 innbyggere⁸, øvrige store byer er Pejë/Peć, Prizren, Mitrovicë/Mitrovica, Gjiilan/Gnjilane. Byene gir også navn til regionsinndelingene i Kosovo.⁹ Kosovo er inndelt i 30 kommuner.¹⁰

¹ Kosovo synes å ha røtter i det slaviske orden *kos* som betyr svarttrost. Navnet uttales "KOS-so-vo" av serberne. Albanerne bruker Kosova, som uttalelse "ko-SO-va". Det internasjonale samfunnet i Kosovo bruker ofte å henvise til "Kosovo/Kosova." I praksis blir den serbiske varianten mest brukt utenfor Kosovo, mens internasjonale som arbeider i Kosovo, ofte bruker den albanske varianten. Serbisk myndigheter referer på sin side til provinsen som Kosmet, et sammendrag av *Kosovo and Metohija* I dette notatet vil betegnelsen Kosovo bli brukt.

² Beslutningen ble fattet av Kosovos forsamling 17.02.2008. Teksten til erklæringen kan gjenfinnes på forsamlingens hjemmeside: <http://www.kuvendikosoves.org/> [lastet ned 28.04.2008]. Erklæringen ble enstemmig vedtatt, men serbiske representanter boikottet møtet. Mer om selvstendighetserklæringen under punkt 11.

³ Meldingen fra Utenriksdepartementet kan gjenfinnes på www.odin.no.
<http://www.regjeringen.no/nb/dep/ud/Pressesenter/pressemeldinger/2008/kosovo3.html?id=501360> [lastet ned 21.04.2008].

⁴ Den formelle beslutning ble tatt av i statsråd.
http://www.regjeringen.no/nb/dep/ud/Pressesenter/pressemeldinger/2008/norge_kosovo.html?id=505130 [lastet ned 21.04.2008].

⁵ På hjemmesiden til Kosovos president finnes det en oversikt over stater som har anerkjent Kosovo
<http://www.president-ksgov.net/?id=5,67,67,67,e,749>. [lastet ned 21.04.2008].

⁶ Dette er noe større enn Rogaland fylke (9 378 km²).

⁷ De fleste steder i Kosovo har ulike serbiske og albanske navn. I perioden med serbisk administrasjon ble stedsnavnene på serbisk internasjonalt brukt. Siden FN tok over administrasjonen av Kosovo i juni 1999, har administrasjonen og noen internasjonale organisasjoner brukt begge navnene. I dette notatet skrives alle stedsnavnene både på albansk og serbisk. Det er forsøkt gjennomført at stedsnavn der kosovoalbanerne er i flertall er skrevet først.

⁸ Innbyggertallet i hovedstaden er omstridt.

3. Befolkning

Flertallet av befolkningen i Kosovo er etniske albanere. Det ble omkring 1990 anslått at av en befolkning på rundt to millioner, utgjorde serberne ca. 10 % av befolkningen.¹¹ Andre minoritetsgrupper er bl.a. bosnjaker og goranere som er slaviske muslimer, ulike romgrupper herunder ashkaliere og egyptere¹² og tyrkere. Det er i dag vanskelig å anslå størrelsen på de ulike befolkningsgruppene i Kosovo, men som en følge av konflikten i 1999 (se nedenfor), er antallet serbere kraftig redusert. Flere kilder antar at antallet er halvert.¹³

4. Kort historisk bakgrunn¹⁴

Kosovo har en viktig plass i Serbias historie som kjerneområdet i det mektige serbiske middelalderkongedømmet. Under tyrkisk herredømme ble mange serbere drevet bort fra området, mens albanerne ble oppmuntret til å bosette seg i området. I motsetning til serberne konverterte flertallet av albanerne til islam. Serbernes andel av befolkningen i Kosovo har stadig vært minkende gjennom utflytting/flukt og som følge av en høy albansk befolkningstilvekst.

Kosovo hadde i medhold av den jugoslaviske grunnloven fra 1974 status som autonom provins (delvis indre selvstyre). Etter at Slobodan Milosevic kom til makten mot slutten av 1980-tallet, mistet Kosovo denne autonome stillingen i 1989, og en hard politikk for å gjøre Kosovo mer serbisk ble gjennomført utover på 1990-tallet. Den kosovoalbanske befolkningen besvarte denne politiske utviklingen med å etablere egne parallelle samfunnsstrukturer i Kosovo innen bl.a. skole- og helsevesen.

⁹ Regionene har ingen selvstendig administrativ funksjon.

¹⁰ OSSEs kontor i Kosovo har en egen oversikt over kommunene i Kosovo med kart og utarbeider kommuneprofiler – såkalte "Municipal Profiles" <http://www.osce.org/kosovo/13982.html> [lastet ned 28.04.2008].

¹¹ Den siste offisielle folketellingen fant sted i 1991, men den ble boikottet av kosovoalbanerne. Det har lenge vært planlagt en folketelling i Kosovo.

¹² Det er utarbeidet et eget landinfonotat med en kort redegjørelse for de ulike minoritetenes etniske, språklige og religiøse bakgrunn. Notatet er tilgjengelig på Landdatabasen. Romgruppene går ofte under betegnelsen RAE – Romer, ashkaliere og egyptere.

¹³ Landinfos tjenestereiserapport fra Kosovo fra oktober 2005 har mer informasjon om størrelsen på den serbiske befolkningsgruppen i Kosovo. Rapporten er kun tilgjengelig på Landdatabasen, da den er unntatt offentlighet. En redegjørelse for rapporten er imidlertid utformet, hvor det bl.a. vil gjenfinnes informasjon om den serbiske befolkningsgruppen i Kosovo. Denne redegjørelsen kan finnes på http://www.landinfo.no/asset/161/1/161_1.pdf. Se for øvrig punkt 13 for mer informasjon.

¹⁴ Det finnes en rekke bøker med historiske oversikter for Kosovo, for eksempel Tim Judah, 2002. *Kosovo: War and Revenge*. New Haven: Yale University Press. Det vil i mange tilfeller være slik at kosovoalbanere og kosovoserbere ser svært ulikt på historiske hendelser i området.

5. Konflikten på slutten av 1990-tallet

I siste halvdel av 1990-tallet steg spenningen i provinsen mellom det kosovoalbanske flertallet på den ene siden og serbiske myndigheter, politi og jugoslaviske militære på den andre siden. Fra midten av 1990-tallet begynte en voksende andel av kosovoalbanerne å kreve at et selvstendig Kosovo bare kunne oppnås med bruk av vold. Det oppstod uroligheter og strider mellom den albanske frigjøringshæren – "Ushtria Clirimtare ë Kosovës" – UCK (på engelsk forkortet KLA)¹⁵ og serbiske myndigheter. Sammenstøtene fant i stor grad sted i de vestlige delene av Kosovo. Etter mislykkede forhandlinger mellom serbiske myndigheter og albanske ledere i Rambouillet våren 1999¹⁶, startet NATO en luftkrig mot Serbia i slutten av mars samme år. Krigen varte frem til juni 1999, da jugoslaviske styrker og serbiske politistyrker trakk seg ut av Kosovo og internasjonale styrker tok over kontrollen med området.

6. Flyktningstrømmene

I tilknytning til konflikten våren 1999 flyktet i alt ca. 850 000, i hovedsak kosovoalbanere, fra Kosovo til Albania og Makedonia. Omkring 91 000 av disse ble evakuert til andre land. Norge tok imot rundt 6 000 personer. Flertallet av de som kom til Norge, var fra de sentrale og sørøstlige delene av Kosovo. Regjeringen i Norge besluttet 30.04.99 at flyktningene fra Kosovo, som ble evakuert til Norge, skulle gis midlertidig beskyttelse. Den kollektive beskyttelsen gjaldt også asylsøkere fra Kosovo som oppholdt seg i Norge på dette tidspunktet. I alt fikk 8 000 kollektiv beskyttelse. Den kollektive beskyttelsen ble opphevet 06.08.99, men alle som hadde fått kollektiv beskyttelse fikk innvilget ett års midlertidig arbeidstillatelse. Mange av asylsøkerne som ble innvilget kollektiv beskyttelse, var ikke i besittelse av verken reisedokument eller dokumentasjon på identitet grunnet forhold knyttet til masseflukten.¹⁷

Nesten alle de ca. 750 000 som flyktet til Albania og Makedonia har returnert til Kosovo. Flertallet av de 91 000 evakuerte har også returnert til Kosovo. Mange ønsket etter året med midlertidig arbeidstillatelse asyl i Norge. Noen fikk innvilget asyl, andre fikk tillatelse på humanitært grunnlag, mens atter andre fikk avslag og ble tvangsmessig returnert til Kosovo.

¹⁵ For ytterligere informasjon se bl.a. Jane's Intelligence Review april 1999.
<http://web.archive.org/web/20000301034049/http://www.janes.com/defence/features/kosovo/kla.html> [lastet ned 05.05.2008]

Det er også utarbeidet et eget landnotat om UCK/KLA (Kosovo Liberation Army). Dette er kun tilgjengelig på Landdatabasen.

¹⁶ Rabouilletavtalen kan gjenfinnes her: http://www.state.gov/www/regions/eur/ksvo_rambouillet_text.html [lastet ned 02.05.2008].

¹⁷ <http://www.regjeringen.no/nb/dep/krd/dok/NOUer/2004/NOU-2004-20/7/10.html?id=387466> [lastet ned 02.05.2008]

Sommeren og høsten 1999 flyktet et meget stor antall representanter for minoritetssamfunn fra Kosovo.¹⁸

Det har særlig vært flukt fra semiurbane og etniske blandede områder i Kosovo, mens befolkningen i monoetniske enklaver har holdt seg mer stabil.¹⁹

I 2000 var det registrert 187 000 IDPs i Serbia.²⁰ Tall fra UNHCR fra mai 2005 viste at antall internt fordrevne i Serbia var 208 000, mens tallet for Montenegro var 18 000.²¹ UNHCRs tall fra 1. september 2007 viste at det i Serbia var 206 504 internt fordrevne.²²

Etniske serbere utgjør 68 % av de internt fordrevne i Serbia, mens rom utgjør 12 % og montenegrinere utgjør 8 %.²³

7. FNs administrasjon i Kosovo

Ved Sikkerhetsrådets resolusjon 1244 av 10.06.1999²⁴ ble det fastslått at Kosovo folkerettslig og formelt sett fortsatt var en del av Serbia, men underlagt FNs administrasjon. "United Nations Interim Administration Mission in Kosovo" (UNMIK).²⁵ De internasjonale Kosovo Force-styrkene (KFOR)²⁶ ble også opprettet som følge av denne resolusjonen. KFOR ivaretar sikkerheten i området, mens UNMIK ble tillagt den øverste sivile myndighet i Kosovo. UNMIK fikk både administrativ, lovgivende og utøvende myndighet i Kosovo. Bernard Kouchner var UNMIKs første leder ("Special Representative of the Secretary-General", SRSG)²⁷. Lamberto Zannier²⁸ har fra juni 2008 ledet UNMIK.

¹⁸ International Displacement Monitoring Centre (IDMC), 2007. *SERBIA: Final status for Kosovo – towards durable solutions for IDPs or new displacement risk?* Geneva: IDMC, desember. Tilgjengelig fra [http://www.internal-displacement.org/8025708F004BE3B1/\(httpInfoFiles\)/4D4B0FE223D54F6FC12573AD00579737/\\$file/Serbia+-December+2007.pdf](http://www.internal-displacement.org/8025708F004BE3B1/(httpInfoFiles)/4D4B0FE223D54F6FC12573AD00579737/$file/Serbia+-December+2007.pdf) [lastet ned 15.12.2007]

¹⁹ Norwegian Refugee Council (NRC), 2005. *Global Data Base Profile of Internal Displacement: Serbia and Montenegro 2005*. Geneva: NRC.

²⁰ Ibid.

²¹ Statistikk fra UNHCR mottatt på tjenestereisen til Serbia i april 2005. I UNHCRs *Briefing Paper Internally Displaced Persons in Serbia* fra september 2007 vises det til at antallet internt fordrevne fra Kosovo som oppholder seg i Montenegro, er 16 237 personer.

²² Statistikk fra UNCHR mottatt på tjenestereisen til Serbia i november 2007.

²³ IDMC, op.cit. Mer informasjon kan finnes i to temanotat om situasjonen for de internt fordrevne i Serbia utarbeidet av Landinfo i januar 2008. Begge notat er tilgjengelige på <http://www.landinfo.no/index.gan?id=483&subid=0>

²⁴ Teksten til resolusjonen kan gjenfinnes på: <http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N99/172/89/PDF/N9917289.pdf?OpenElement> [lastet ned 06.05.2008].

²⁵ UNMIKs hjemmeside finnes på <http://www.unmikonline.org/> [lastet ned 06.05.2008].

²⁶ KFORs hjemmeside finnes på <http://www.nato.int/kfor/> [lastet ned 06.05.2008].

²⁷ Kouchner ble i januar 2001 etterfulgt av Hans Hækkerup. Etter at Hækkerup overraskende trakk seg fra stillingen i desember 2001, ble tyske Michael Steiner utnevnt til ny leder av UNMIK i januar 2002. Fra sommeren 2003 var den tidligere finske statsministeren Harri Holkeri leder for UNMIK. Danske Søren Jessen-Petersen ledet UNMIK fra sommeren 2004 til juli 2006. Fra 2006 til 2008 fra Joakim Rücker leder for UNMIK.

Etter at Kosovos konstitusjonelle rammeverk²⁹ ble vedtatt og selvstyremyndighetene, "Provisional Institutions for Self-Government"(PISG)³⁰, opprettet, skjedde det en gradvis overføring av ansvar til disse selvstyremyndighetene. UNMIK hadde en rådgivende rolle overfor de nye selvstyredepartementene i Kosovo. UNMIK, ved FNs spesielle representant, hadde imidlertid fortsatt øverste myndighet i saker reservert for SRSG; som utenrikspolitikk, og sikkerhet. I november 2004 ble det besluttet å overføre ansvar for energi, kommunene samt retur og minoritetssamfunnene til selvstyremyndighetene. Ved utgangen av 2005 ble også politi- og justisvesen overført til selvstyremyndighetene.³¹

Ombudsmannen for Kosovo³² har kritisert SRSGs absolutte makt og manglende minoritetsrettigheter. Mange internasjonale observatører har gitt uttrykk for dyp bekymring over UNMIKs og KFORs svikt i forhold til å gi minoritetene beskyttelse. I flere rapporter har det vært reist kritikk med hensyn til UNMIKs og KFORs manglende håndtering av urolighetene i mars 2004 og mangelfull rettslig oppfølging av urolighetene fra UNMIK og PISGs side.³³

Det ble i april 2006 opprettet et eget klageorgan "Human Rights Advisory Panel"³⁴ som skulle motta klager på MR-brudd fra UNMIKs side.³⁵

Flere MR-organisasjoner har vist til at Ombudsmannsordningen og "Human Rights Advisory Panel" ikke er tilstrekkelig i forhold til ansvarliggjøring av UNMIK og KFOR, og at denne erfaringen må bringes videre i forhold til den nye EU-ledede misjonen EULEX.³⁶

²⁸ Mer informasjon om Zannier kan finnes her: <http://www.unmikonline.org/srsg/index.htm> [lastet ned 30.06.2008].

²⁹ Teksten kan gjenfinnes her: http://www.assembly-kosova.org/common/docs/FrameworkPocket_ENG_Dec2002.pdf [lastet ned 06.05.2008].

³⁰ Mer om PISG under punkt 7.

³¹ UNMIK pressemelding av 20.12.2005

[http://www.unmikonline.org/dpi/pressrelease.nsf/0/B5D23DE799453CF8C12570DD005AADFB/\\$FILE/pr1469.pdf](http://www.unmikonline.org/dpi/pressrelease.nsf/0/B5D23DE799453CF8C12570DD005AADFB/$FILE/pr1469.pdf) [lastet ned 06.05.2008].

³² Fra 2006 er fungerende ombudsmannen en kosovoalbaner. UNMIKs utnevning er blitt sterkt kritisert bl.a. av kosovoserbiske politikere. Kosovos første ombudsmann var en polsk jurist. Vedtakelse av UNMIK regulation 2006/06 og omlegging av ombudsmannsembetet åpner for at Kosovos forsamling skal utnevne ny ombudsmann. Minst to av de fem ledende stillingene ved embetet: "Ombudsperson, Principal Deputy" og tre "Deputies" skal være kosovoserbere eller fra andre minoritetssamfunn. Ombudsmannens hjemmeside kan finnes her: <http://www.ombudspersonkosovo.org/> [lastet ned 06.05.2008].

³³ Se for eksempel King, Iain; Whit, Mason, 2006. *Peace at Any Price: How the World failed Kosovo*. London: Hurst.

³⁴ Se UNMIK regulation 2006/12, *On the Establishment of the Human Rights Advisory Panel*. Alle "regulations" finnes på UNMIKs hjemmeside.

³⁵ <http://www.reliefweb.int/rw/rwb.nsf/db900sid/KHII-6NL3UQ?OpenDocument> [lastet ned 06.05.2008]. Rådet har imidlertid ikke vært aktivt i funksjon.

³⁶ Se Human Rights Watch, Den norske Helsingforskomiteen og Amnesty International i en uttalelse fra mars 2008 <http://www.hrw.org/english/docs/2008/03/10/serbia18233.htm> [lastet ned 06.05.2008]. Mer om EULEX under punkt 12.

8. Valg og selvstyremyndighetene

Det første provinsforsamlingsvalget i Kosovo ble gjennomført 17.11.2001. LDK ("Lidhja Demokratike e Kosovës"³⁷), som ble ledet av den nå avdøde politiker Ibrahim Rugova, ble største parti med nærmere 46 % av stemmene. PDK – "Partia Demokratike e Kosovës"³⁸ ledet av Hashim Thaci fikk 25,7 % mens AAK – "Aleanca për Ardhmërinë e Kosovës" ledet av Ramush Haradinaj fikk 7,8 % oppslutning. De to sistnevnte partiene har begge utspring i den tidligere geriljagruppen UCK/KLA.³⁹ Den serbiske koalisjonen "Povratak" fikk 11,3 % av stemmene. Partier som representerer bosnjaker, romer/ashkaliere/egyptere og tyrkere, fikk også plasser i parlamentet. Mange av disse plassene var på forhånd reservert for minoritetsrepresentanter.⁴⁰

Valget i november 2001 dannet grunnlaget for etableringen av en ny selvstyreregjering i Kosovo som skulle lede selvstyremyndighetene – "Provisional Institutions for Self-Government" (PISG). I begynnelsen av mars 2002 valgte Kosovos parlament Ibrahim Rugova (LDK) til president og Bajram Rexhepi (PDK) til statsminister.

Det har vært avholdt kommunevalg i Kosovo både i 2000, 2002 og 2007.

I oktober 2004 ble det avholdt nytt valg til provinsforsamlingen.⁴¹ Den kosovoserbiske befolkningen boikottet i hovedsak valget samt arbeidet i provinsforsamlingen.⁴²

Ibrahim Rugova fortsatte som president, frem til sin død i januar 2006, mens Ramush Haradinaj ledet regjeringskoalisjonen mellom LDK og AAK. Etter at Haradinaj i mars 2005 ble tiltalt ved krigforbrytertribunalet for det tidligere Jugoslavia (ICTY)⁴³ og Haradinajs avgang som statsminister, var Bajram Kosumi fra AAK statsminister. Etter Rugovas død ble Fatmir Sejdiu (LDK) valgt til president. I mars 2006 ble Agim Ceku (AAK), tidligere KLA-general og leder for Kosovo Protection Corps (KPC)⁴⁴, valgt til statsminister. Det ble dog svært få endringer i regjeringskollegiet.

³⁷ Partiets hjemmeside kan finnes her: <http://www.ldk-kosova.eu/ldk/> [lastet ned 06.05.2008].

³⁸ Partiets hjemmeside kan finnes her: <http://www.pdk-ks.org/site/?id=1,0,0,1,a> [lastet ned 06.05.2008].

³⁹ Hashim Thaci var politisk leder av UCK, mens Ramush Haradinaj var sonekommandant.

⁴⁰ Informasjon om resultatene fra valget i 2001 kan gjenfinnes hos OSCE http://www.osce.org/documents/mik/2001/11/20460_en.pdf [lastet ned 06.05.2008].

⁴¹ Valgresultatene kan gjenfinnes her: http://www.osce.org/documents/mik/2004/11/3775_en.pdf [lastet ned 06.05.2008].

⁴² Det største kosovoserbiske partiet "Serb List for Kosovo and Metohija" (SLKM) boikottet provinsforsamlingen, mens det mindre kosovoserbiske partiet Povratak aksepterte et medlem i regjeringen. Savisa Petković var minister for retur i Kosovos regjering siden januar 2005.

⁴³ Haradinajs sak ble påbegynt i Haag 05.03.2007. Haradinaj ble frikjent i april 2008, men aktoratet har anket dommen.

⁴⁴ KPC forkortes TMK på albansk og skal bl.a. ivareta det sivile samfunnets behov for katastrofeberedskap. Mange tidligere UCK/KLA medlemmer er knyttet til KPC. Informasjon om KPC kan finnes gjennom Kosovos myndighetsportal under "Ministry of Internal Affairs".

Etter en bitter lederstrid i LDK høsten 2006 ble Fatmir Sejdiu valgt til leder⁴⁵. Utfordreren, tidligere formann i Kosovos forsamling, Nexhat Daci, har senere brutt ut av LDK og opprettet et nytt parti LDD⁴⁶.

Nytt valg både til Kosovos forsamling, kommunestyrene og til de direkte valgte ordførerne fant sted 17.01.2007.

Resultatet for Kosovos forsamling ble slik:

PDK ca. 34 % - 37 mandater

LDK ca. 22 % - 25 mandater

AKR - New Kosova Alliance⁴⁷ - ca. 12 % - 13 mandater

LDD ca. 10,5 % - 11 mandater

AKK ca. 10 % - 10 mandater.⁴⁸

Lederen for PDK, Hashim Thaci er statsminister i en koalisjon bestående av ministre fra PDK og LDK. Det er også serbiske ministre i regjeringen.⁴⁹ Fatmir Sejdiu ble gjenvalgt som president.

I valget til Kosovos forsamling i november 2001 deltok ca. 47 % av serberne i Kosovo og 57 % av de internt fordrevne serberne. Det var derimot i hovedsak boikott fra serbernes side til valgene til Kosovos forsamling i henholdsvis 2005 og 2007. Den lave deltakelse i valget i 2005 medførte at kosovoserberne ikke fikk noen direkte valgt representant i forsamlingen. Samme forhold gjorde seg gjeldende for valget i november 2007.⁵⁰

⁴⁵ IWPR 14.12.2006.

⁴⁶ "Lidhja Demokratike e Dardanisë" – "Democratic League of Dardania" (LDD). Dardania er ifølge Wikipedia en gammel betegnelse på Kosovo.

⁴⁷ Dette er et nytt parti dannet av den meget velstående forretningsmannen Beghet Pacolli.

⁴⁸ <http://www.cec-ko.org/al/informacione/materiale/rezultatet/rezultatetfinaleperkuvendtekosoves.pdf> [lastet ned 29.05.2008].

⁴⁹ Dette gjelder Boban Stanković "Minister for community and return" og Nedad Rašić "Minister for Labour and Social Welfare". Hele regjeringslisten kan finnes her: <http://www.ks-gov.net/pm/Ministritë/tabid/83/Default.aspx> [lastet ned 16.05.2008].

⁵⁰ Minoritetene i Kosovo er imidlertid sikret 20 faste plasser i Kosovos forsamling. I forsamlingen valgt i 2005 møtte imidlertid bare to representanter for kosovoserberne, da SLKM boikottet arbeidet i forsamlingen. Etter valget i 2007 er flere serbiske partier representert (SDS KiM, SLS, New Democracy, SNSDKiM, SNS og SKMS). Andre minoriteter som ikke boikottet valget i november 2007, sikret fire representanter i forsamlingen i tillegg til de 10 direkte oppnevnte. Dette gjaldt PDAK(askhali), Vakaf og SDA (bosnjak) samt KDTP (tyrkisk).

9. Status og standardene

Utålmodigheten⁵¹ med hensyn til en avklaring av Kosovos endelige status var økende blant kosovoalbanske grupper som unisont krevde selvstendighet. Det internasjonale samfunnet hadde som utgangspunkt at det var visse standardene som måtte gjennomføres i Kosovo før statusspørsmålet kunne avklares – ”Standards before Status”. Det ble nedfelt i en detaljert plan for gjennomføringen av de vedtatte standardene for Kosovo. Standardene er knyttet til demokratiske institusjoner, rettsstat, bevegelsesfrihet, bærekraftig tilbakevending og rettigheter for folkegruppene, økonomi, eiendomsrettigheter og dialog med Beograd og KPC. Planen går under betegnelsen ”Standards for Kosovo”. Progresjonen i måloppnåelse blir rapportert til Sikkerhetsrådet.⁵²

Den norske diplomaten Kai Eide var, som FNs spesialutsending, ansvarlig for en større gjennomgang av standardprosessene sommeren/høsten 2005. Rapporten ble fremlagt i oktober 2005.⁵³ På grunnlag av rapporten anbefalte FNs generalsekretær at statusforhandlingene burde starte opp, men at standardprosessene måtte fortsette parallelt. Sikkerhetsrådet ga sin aksept til en slik tilnærming, og Martti Ahtisaari ble oppnevnt som forhandlingsleder for UNOSEK – ”Office of the Special Envoy of the Secretary-General of the United Nations for the future status process for Kosovo”.⁵⁴

10. Ahtisaaris forslag

Ahtisaari fremla 02.02.2007⁵⁵ sitt forslag om Kosovos fremtidige status.⁵⁶

⁵¹ Det finnes små kosovoalbanske grupper som gir uttrykk for stor utålmodighet i spørsmålet om uavhengighet gjennom demonstrasjoner, skadeverk og bruk av vold eller trusler om vold. Gruppen omkring den tidligere studentaktivisten Albin Kurti – ”Kosovo Action Network” – har demonstrert under deres slagord om ”Ingen forhandlinger – selvbestemmelse (Vetëvendosje)”. Gruppen var for eksempel aktiv i februar 2006 med meget sterke uttalelser mot de kosovoalbanske forhandlerne. En annen gruppe under navnet ”Army for Independence of Kosovo” – på albansk forkortet UPK – skal ha medlemmer som er bevæpnet og uniformert, og gruppen fremsatte i oktober 2005 et ultimatum om at nasjonalforsamlingen må vedta selvstendighet. AKSh – Den albanske frigjøringshæren delte ut kritiske pamfletter i februar 2006. Det antas at de ulike gruppene er små, men en kan ikke se bort fra at de situasjonsbetinget vil kunne rekruttere et større antall aktivister.

Vetëvendosje har gjennomført flere demonstrasjoner i Kosovo mot prosessen omkring statusavklaring hhv. i mai, juni, august og i november 2006. Etter fremleggelsen av Ahtisaaris forslag ble det igjen gjennomført demonstrasjoner hhv. 10.02. 2007 og 03.03.2007. I forbindelse med demonstrasjonen i februar 2007 ble to demonstranter drept. Det er nedsatt en egen undersøkelseskommissjon for å bringe på det rene ansvaret for disse drapene. Det er fastlagt at de to demonstrantene døde som følge av hodeskader påført av gummikuler. Det skal kun være UNMIK- police som har slikt utstyr.

⁵² Standardene kan gjenfinnes her: http://www.unmikonline.org/standards/docs/leaflet_stand_eng.pdf [lastet ned 16.05.2008].

⁵³ Eides rapport kan gjenfinnes her: <http://www.unosek.org/docref/KaiEidereport.pdf> [lastet ned 16.05.2008].

⁵⁴ UNOSEKs hjemmeside: <http://www.unosek.org/unosek/index.html> [astet ned 16.05.2008].

⁵⁵ Ahtisaari hadde avventet det serbiske valget til nasjonalforsamling som fant sted 21.01.2007.

⁵⁶ Forslaget kan gjenfinnes på UNOSEKs hjemmeside: <http://www.unosek.org/unosek/index.html> [lastet ned 16.05.2008].

- Forslaget innebærer at Kosovo får en internasjonal overvåket status som gjør at Kosovo kan inngå internasjonale avtaler og søke medlemskap i internasjonale organisasjoner. Innledningsvis heter det:

*Kosovo shall be a **multi-ethnic society**, governing itself **democratically** and with full respect for the **rule of law**, the highest level of internationally recognized **human rights and fundamental freedoms**, and which promotes the peaceful and prosperous existence of all its inhabitants.*

Forslaget bruker ikke betegnelsene uavhengighet eller suverenitet, og det sies intet direkte om forholdet til Serbia. Ahtisaari karakteriserte ved fremleggelse av forslaget i Sikkerhetsrådet 26.03.2007 Kosovos status som internasjonalt overvåket uavhengighet.⁵⁷

- En ny grunnlov skal vedtas, og noen lover kan bare godkjennes om flertallet av de ikke-albanske representantene i Kosovos forsamling støtter forslaget.
- Kosovoserberne skal få en stor grad av kontroll over egne anliggender gjennom ulike desentraliseringsforslag med ny kompetanse til kommuner med kosovoserbisk flertall, utvidet kommunalt selvstyre i finansielle spørsmål inkludert mulighet for å godta åpne finansieringer fra Serbia på en rekke områder, mulighet for interkommunalt samarbeid, mulighet for samarbeid med serbiske institusjoner, etablering av seks nye eller utvidede kosovoserbiske flertallskommuner⁵⁸.
- Forslaget inkluderer tiltak for beskyttelse av den religiøse og kulturelle arven, herunder en særlig status for den serbiske kirken i Kosovo, og opprettelse av 45 beskyttelsessoner omkring klostre og kirker.
- Forslaget skal sikre en levedyktig økonomisk utvikling, herunder løsning av eiendomskonfliktene med internasjonal deltakelse (international involvement).
- Kosovos rettsvesen skal være integrert, uavhengig, profesjonelt, upartisk, inkluderende og reflektere samfunnets multietniske karakter. Rettsvesenets multietniske karakter skal sikres gjennom rekruttering av dommere, anklagere m.v., og ulike tiltak skal iverksettes gjennom forbedret tilgang til rettsvesenet særlig for befolkningen i de nyopprettede kosovoserbiske majoritetskommunene.

⁵⁷ Se UNOSEKs hjemmeside.

⁵⁸ Dette gjelder Mitrovica/ë nord, Gračanica/Gračanicë, Ranilug/Ranillug, Parteš/Partesh, Klokot-Vrbovac/Kllokot-Vërboc og Novo Brdo/Novobërdë. (De fire sistnevnte ligger alle i det østlige Kosovo.)

- Det skal etableres en profesjonell, multietnisk og demokratisk sikkerhetssektor. KPS skal ha en enhetlig kommandostruktur, det lokale politiet skal reflektere den etniske sammensetningen i kommune de opererer og kosovoserbiske flertallskommuner skal ha utvidede fullmakter i tilknytning til valg av lokale politistasjonssjefer. Det skal etableres en ny profesjonell og multietnisk Kosovo Security Force som skal ha ansvar for bl.a. krisehåndtering samtidig som KPC nedlegges⁵⁹. Kosovo skal videre ha sin egen sikkerhetstjeneste.
- Kosovo skal fortsatt ha en betydelig internasjonal tilstedeværelse.

A: En International Civil Representative (ICR), som også vil være EUs spesielle representant (EUSR), vil bli utnevnt av en internasjonal styringsgruppe⁶⁰ og vil være øverste myndighet med hensyn til forståelsen av avtalens sivile del. ICR vil i motsetning til UNMIK ikke ha utøvende myndighet, men myndighet i forhold til implementeringen av avtalen, og kan korrigere eller avvise lover samt sanksjonere eller fjerne offentlige tjenestemenn.⁶¹

B: European Security and Defence Policy Mission (ESDP) vil under ledelse av EUSR assistere Kosovo i utviklingen av effektive, rettferdige og representative juridiske institusjoner. Misjonen skal kunne sikre etterforskning og påtale i spesielle sensitive saker ved uavhengige internasjonale anklagere og dommere. Misjonen vil ha begrensede utøvende funksjoner som å sikre lov og orden.⁶²

C: KFOR vil fortsatt være i Kosovo av sikkerhetssystem.

Ifølge overgangsreglene, skal det være en 120 dagers overgangsperiode etter vedtakelsen av forslaget. I denne perioden skal grunnloven og andre nødvendige lover⁶³ vedtas. UNMIKs mandat vil utløpe etter denne perioden og UNMIKs lovgivende og utøvende myndighet vil bli overført til Kosovos myndigheter, med mindre annet er bestemt i avtalen. Før det er gått ni måneder skal det gjennomføres valg til Kosovos forsamling og lokalvalg. Mandatet til ICR vil utløpe når den internasjonal styringsgruppen finner at Kosovo har implementert avtalen.

Serbiske myndigheter og kosovoserberne var, som ventet, svært kritiske til forslaget, men kosovoalbanske myndigheter og flertallet av den kosovoalbanske befolkningen i hovedsak

⁵⁹ I startfasen skal KFOR rådggi, monitorere og har utøvende myndighet overfor KSF.

⁶⁰ Denne internasjonale styringsgruppen vil ifølge forslaget bestå av "key international stakeholders".

⁶¹ ICR vil få støtte fra et International Civil Office (ICO).

⁶² Allerede i april 2006 fremla EU "The Joint Action Plan" og vedtok etableringen av et "EU Planning Team"(EUPT) i Kosovo I vedtaket fra EU Council av 10.04.2006 heter det at teamet skal være "... a possible EU crisis management operation in the field of rule of law and possible other areas in Kosovo.

⁶³ Dette vil gjelde valglover, lov om lokalt selvstyre, lov for kommunegrenser og lov om etablering av beskyttende soner.

syntes avventende positive, i den forstand at forslaget ble sett på som et viktig steg i riktig retning mot full uavhengighet.⁶⁴

Til tross for gjentatte utkast til ny sikkerhetsrådsresolusjon, opprettholdt Russland sitt standpunkt om et veto dersom det ble fremlagt et forslag om selvstendighet som partene ikke var enig om.⁶⁵ Nye samtaler kom derfor i gang høsten 2007 mellom partene med en troika av meglere fra henholdsvis EU, USA og Russland. FNs generalsekretær fikk en rapport fra gruppen i desember 2007.⁶⁶

11. Selvstendighetserklæring og ny grunnlov

Kosovos forsamling erklærte 17.02.2008 Kosovos uavhengighet.⁶⁷ Erklæringen viser til at Kosovo er en demokratisk, sekulær og multietnisk republikk, ledet av prinsippene om ikke-diskriminering og lik beskyttelse under loven. Rettighetene til alle samfunn i Kosovo skal beskyttes og det skal skapes de nødvendige forhold for effektiv deltakelse i beslutningsprosessene.

Kosovo aksepterer fullt ut FN-charteret, Helsinki-sluttakten og alle andre forpliktelser til Organisasjonen for sikkerhet og samarbeid i Europa (OSSE). Kosovo aksepterer videre fullt ut de forpliktelsene som ble pålagt Kosovo i Ahtisaari-planen. Kosovo hilser velkommen det internasjonale samfunnets fortsatte støtte til demokratisk utvikling gjennom internasjonal tilstedeværelse slik det ble etablert med Sikkerhetsrådets resolusjon 1244 fra 1999⁶⁸. Kosovo ønsker velkommen en internasjonal sivil tilstedeværelse for å overvåke implementeringen av Ahtisaari-planen, herunder den EU-ledede politi og justis-misjonen (EULEX). Kosovo ønsker også velkommen NATO som leder av det internasjonale militære nærværet i Kosovo, for å implementere oppgavene gitt i Sikkerhetsrådets resolusjon 1244.

Kosovos forsamling vedtok 09.04.2008 Kosovos nye grunnlov⁶⁹. Grunnloven trådte i kraft 15.06.2008 sammen med en rekke andre sentrale lover som skal bidra til å virkeliggjøre forpliktelsene som er pålagt Kosovo i Ahtisaari-planen.⁷⁰

⁶⁴ Se for eksempel kommentar fra John Sannar av 12.02.2007 <http://www.bartstaes.be/wbalkan.php?id=51> [lastet ned 16.05.2008].

⁶⁵ Se for eksempel nyhetsmelding fra Reuters 10.05.2007. <http://www.alertnet.org/thenews/newsdesk/N10452079.htm> [lastet ned 16.05.2008].

⁶⁶ Se nyhetsmelding fra B92 15.12.2007. http://www.b92.net/eng/insight/reports.php?yyyy=2007&mm=12&nav_id=46193 med lenke til Troikarapporten. [lastet ned 16.05.2008].

⁶⁷ <http://www.kuvendikosoves.org/> [lastet ned 29.02.2008].

⁶⁸ Sikkerhetsrådets resolusjon vedtatt 10.06.1999 dannet grunnlaget for utplassering av Kosovo Force (KFOR) og United Nation Interim Administration Mission in Kosovo (UNMIK).

⁶⁹ Grunnlovsteksten kan gjenfinnes her: <http://www.kuvendikosoves.org/> [lastet ned 27.06.2008].

⁷⁰ US State Department, 2008a. *Background Note: Kosovo*. Washington: US State Department, april. Tilgjengelig fra <http://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/100931.htm> [lastet ned 26.06.2008]

12. Forholdet mellom UNMIK og EULEX

EU fattet i desember 2007 en prinsippbeslutning om å sende en misjon på 1 800 personer for å stabilisere regionen i forbindelse med statusendringen for Kosovo. I februar 2008 vedtok EU en "Joint Action Plan" for misjonen som fikk betegnelsen EULEX. EU-personell skal ta over ansvar knyttet til politi- og rettsvesen fra UNMIK og arbeide i samarbeid med KFOR. Det skal sendes både polititjenestefolk, dommere, anklagere og tolltjenestefolk. Utplasseringen vil bli EUs største sivile kriseoperasjon.⁷¹ Samtidig ble det vedtatt utstasjonering av "EU Special Representative" (EUSR). EUSR skal gi EU råd og støtte i den politiske prosessen og politisk rådgiving til EULEX. Peiter Feith er i tillegg til å være EUSR også International Civilian Representative (ICR). ICR skal rådggi myndighetene i Kosovo og lederne for de ulike samfunnene for å støtte Kosovos europeiske integrasjon. Kort tid etter Kosovos uavhengighet etablerte en rekke stater en internasjonal styringsgruppe for Kosovo.⁷²

Ifølge Athisaari-planen skulle UNMIK trekke seg tilbake og bli erstattet av EU-institusjoner med ikraftttredelsen av Kosovos grunnlov. UNMIK kan imidlertid ikke formelt trekke seg ut av Kosovo uten en beslutning fra Sikkerhetsrådet. En slik beslutning er blitt blokkert av Russland. FNs generalsekretær Ban Ki-moon har i en redegjørelse for Sikkerhetsrådet datert 12.06.2008 vist at sikkerhetsrådsresolusjon 1244 fortsatt er i kraft, men at UNMIK vil bli rekonfigurert. UNMIK vil fortsatt være til stede i Kosovo, men vil være kraftig redusert. UNMIKs oppgaver blir nå knyttet til rapportering og monitorering samt bistand bl.a. i dialogen mellom Pristina and Belgrad. EU skal ha en utvidet rolle i Kosovo. Vedlagt rapporten fulgte et brev til Serbias president Tadic hvor Ban Ki-moon viser til FN-aksept for serbiske KPS tjenestefolk under internasjonalt politi, SRSG, og kosovoserbiske domstoler innenfor Kosovos rettssystem med lover i samsvar med 1244.⁷³ Mange analytikere viser til at redegjørelsen ikke bidrar til en avklaring av hvor den endelig myndigheten i Kosovo ligger.⁷⁴

⁷¹ Southeast European Times 28.01.2008 <http://www.balkantimes.com/> [lastet ned 28.01.2008]. En slik misjon er i stor grad i samsvar med forslaget fremlagt av den tidligere fredsmekleren for Kosovo, Martti Ahtisaari om etablering av European Security and Defence Policy Mission (ESDP).

⁷² Se mer om EULEX og EUSR/ICO på hjemmesiden til EUPTK European Union Planning Team for Kosovo <http://www.eupt-kosovo.eu/new/index.php>

⁷³ FNs sikkerhetsråd, 2008c. *Report of the Secretary-General on the United Nations Interim Administration Mission in Kosovo*. New York: FNs sikkerhetsråd, 12. juni. Tilgjengelig fra [http://www.reliefweb.int/rw/RWFiles2008.nsf/FilesByRWDocUnidFilename/EGUA-7FPSCQ-full_report.pdf/\\$File/full_report.pdf](http://www.reliefweb.int/rw/RWFiles2008.nsf/FilesByRWDocUnidFilename/EGUA-7FPSCQ-full_report.pdf/$File/full_report.pdf) [lastet ned 27.06.2008].

⁷⁴ Se for eksempel Tim Judah, 2008. Ban's Kosovo Conjuring Trick. *BalkanInsight*, 16. juni. Tilgjengelig fra <http://www.balkaninsight.com/en/main/analysis/11018/> [lastet ned 27.06.2008]. Judah viser bl.a. til at det ikke er gitt noen offisiell rolle til EULEX og at ICR ikke blir nevnt av Ban Ki-moon. ICR eksisterer imidlertid og har ifølge Judah utstrakt myndighet. Ligger den endelig myndighet hos den nye SGSR Lamberto Zannier eller hos ICR Pieter Feith?

13. Den serbiske befolkningen i Kosovo

Det har ikke vært gjennomført folketelling i Kosovo siden 1991. Anslag over størrelsen på den serbiske befolkningen i Kosovo blir derfor svært usikre. OSSE har utarbeidet kommuneprofiler for alle kommunene i Kosovo.⁷⁵ I hver enkelt kommuneprofil finnes det anslag på størrelsen av de ulike etniske gruppene i Kosovo. Et samlet overslag viser at den serbiske befolkningen i Kosovo utgjør omkring 128 000. Representanter for serbiske myndigheter skal ha oppgitt at det i 2002 var bosatt ca. 129 000 kosovoserbere i Kosovo.⁷⁶

Kosovoserberne er bosatt både i ulike enklaver sør for elven i Ibar og i de nordlige områdene av Kosovo. Kosovoserberne i enklavene kan ikke dra til Serbia uten å reise gjennom områder hvor kosovoalbanere utgjør majoritetsbefolkningen. Flertallet av kosovoserberne i sør er bosatt i følgende kommuner: Gnjilane/Gjilan, Kamenica/Kamenicë, Lipljan/Lipjan, Priština/Prishtinë og Strpce/Shtëpcë. I disse kommunene bor det i hver kommune mellom 9 – 12 000 kosovoserbere. I Kosovo Polje/Fushë Kosovë, Novo Brdo/Novobërdë, Obilić/Obiliq, Orahovac/Rahovec, Peć/Pejë, Vitina/Viti og Vuçitrn/Vushtrri bor det i hver kommune mellom 1 – 5 000 kosovoserbere. I det øvrige kommunene sør for Ibar bor det mindre enn 1 000 kosovoserbere i hver kommune. I følgende kommuner er det ikke registrert kosovoserbisk bosetting: Dragaš/Dragash, Glogovac/Gllgovc, Kačanik/Kaçanik, Malisevo/Maleshevë og Suva Reka/Sukarekë.⁷⁷

De nordlige områdene utgjør de tre nordlige kommunene i Kosovo: Leposaviq/Leposavic, Zubin Potok og Zvečan/Zvečan samt Nord-Mitrovicë/Mitrovica-by. I motsetning til enklavene i sør er de nordlige områdene direkte forbundet med Serbia.

Det foreligger fra ulike kilder forskjellige anslag over hvor mange kosovoserbere som er bosatt i de nordlige områdene av Kosovo. Tallene varierer mellom 50 – 65 000.⁷⁸ Anslagene viser således at flertallet av den kosovoserbiske befolkningen bør sør for Ibar.

⁷⁵ Se OSCE Mission in Kosvo. *Municipal profiles*. Tilgjengelig fra <http://www.osce.org/kosovo/13982.html> [lastet ned 11.07.2008]

⁷⁶ European Stability Initiative (ESI), 2004. *The Lausanne Principle*. Berlin: ESI, juni. Tilgjengelig fra http://www.esiweb.org/pdf/esi_document_id_53.pdf [lastet ned 27.06.2008]

⁷⁷ Tallene er fra OSSEs kommune oversikter fra februar 2005. Det var for øvrig kun registrert seks kosovoserbere i Djakovica/Gjakovë og i Dečani/Dečan 20 kosovoserbere.

⁷⁸ OSSE har, basert på Municipal Profiles, et anslag på 59.000 fordelt på: Nord-Mitrovicë/Mitrovica: 15 000, Leposavić/Leposaviq: 18 000, Zubin Potok: 14 000 og Zvečan/Zvečan: 12 000. ICG viser i sin rapport: "Bridging Kosovo's Mitrovica Divide" Brussel oktober 2005 til et totaltall på ca. 50 000, fordelt på: Nord-Mitrovicë/Mitrovica: 15 000, Leposavić/Leposaviq: 15 000, Zubin Potok: 10 000 og Zvečan/Zvečan: 10 000. "Coordination Centre for Kosovo" oppgir totalt 65 000 fordelt på: Nord-Mitrovicë/Mitrovica: 15 000, Leposavić/Leposaviq: 20 000, Zubin Potok: 9 000 og Zvečan/Zvečan: 15 000. Disse tallene er gjengitt i ESIs rapport: "The Lausanne Principle" Berlin juni 2004.

13.1. Serbiske parallelle strukturer

Flertallet av kosovoserberne aksepterte ikke institusjonene til selvstyremyndighetene i Kosovo. Etter 1999 har kosovoserberne bygget opp parallelle strukturer i Kosovo med støtte av myndighetene i Kosovo. Det er blitt opprettet et parallelt skolesystem med undervisning på serbisk i henhold til serbisk pensum. Det er et eget serbisk universitet i Mitrovica/ë. Det er etablert et eget parallelt helsesystem, med egne helsesentre i enklavene og et større sykehus i Mitrovica/ë. Det finnes også parallelle domstoler, parallelle administrative strukturer samt parallelle sikkerhetsstrukturer. Ansatte i det parallelle systemet får sine lønninger betalt fra Beograd. UNMIK har ikke anerkjent disse serbiske strukturene, men stilltiende har de likevel fått utvikle seg.⁷⁹

Et flertall av kosovoserberne anerkjenner ikke de nye myndighetene i Kosovo, da Kosovo fortsatt blir ansett som en del av Serbia.⁸⁰ Dette har bl.a. ført til at mange kosovoserbere har sagt opp sine stillinger i f.eks. politiet (KPS) og fengselsmyndighetene.⁸¹ Dette har vært i samsvar med ønskene til serbiske myndighetene. Den tidligere regjeringen til statsminister Kostunica opprettet et eget departement for Kosovo.⁸²

Flertallet av kosovoserberne boikottet valgene i Kosovo høsten 2007. I mai 2008 ble det gjennomført kommunevalg i kommuner befolket av kosovoserbere.⁸³ UNMIK og Kosovos myndigheter har erklært valgene ugyldige og ulovlige, men motarbeidet ikke gjennomføringen av valgene.⁸⁴ Det er blitt etablert kommuneforsamlinger i de nordlige kommunene samt i Mitrovica/ë i tillegg til en rekke forsamlinger i områder i sør befolket av kosovoserbere. Den 28.06.2008 ble det også etablert en egen kosovoserbisk parallell forsamling.⁸⁵

I Generalsekretærens brev til Serbias president Tadic, vedlagt Ban Ki-moons redegjørelse for rekonfigureringen av UNMIK, vises det til at KPS som opererer i serbiske majoritetsområder skal rapportere til internasjonalt politi under FN. I tillegg åpnes det for

⁷⁹ Se f.eks. OSCE Mission in Kosovo, 2003. *Parallel Structures in Kosovo*. Pristina: OSCE Mission in Kosovo, oktober. Tilgjengelig fra http://www.osce.org/documents/mik/2003/10/698_en.pdf [lastet ned 30.06.2008]

⁸⁰ Kosovoserberne er imidlertid representert i regjeringen til Hashim Thaci. Det er også mulig å se at flere kosovoserbere bosatt i enklavene i sør har et mer pragmatisk forhold til Kosovos myndigheter.

⁸¹ Kosovoserbiske KPS politifolk tjenestegjør fortsatt i de nordlige områdene, der politiet er underlagt UNMIK-politiet og ikke Kosovos myndigheter som er tilfellet i det øvrige Kosovo.

⁸² Se omtale av ministeren for Kosovo her: <http://www.srbija.sr.gov.yu/vlada/ministri.php> [lastet ned 30.06.2008].

⁸³ Dette var samtidig med valg til nasjonalforsamlingen og kommunestyrene i Serbia.

⁸⁴ Southeast European Times, 2008. Serbia Ignores UN objections to holding local elections in Kosovo. *Southeast European Times*, 15. april. Tilgjengelig fra http://www.setimes.com/cocoon/setimes/xhtml/en_GB/features/setimes/features/2008/04/15/feature-01 [lastet ned 30.06.2008].

⁸⁵ Forsamlingen består av representanter for "Democratic Party of Serbia", "Serbian Radical Party", "Socialist Party of Serbia", og "Civic Initiativ of Gora".

lokale domstoler og distriktsdomstoler i serbiske majoritetsområder om de opererer under Kosovos rettssystem i samsvar med Sikkerhetsrådets resolusjon 1244.⁸⁶ Flere kosososerbiske politikere tolker dette som en støtte til de-factodeling av Kosovo.⁸⁷

14. Sikkerhetssituasjonen

I redegjørelsen fra FNs generalsekretær til Sikkerhetsrådet datert 28.03.2008, vises det til at den generelle sikkerhetssituasjonen er rolig, men spent.⁸⁸ Det var spredte sikkerhetshendelser i dagene før og etter uavhengighetserklæringen 17. februar 2008. Det var angrep mot bygninger tilhørende UNMIK og EULEX i de nordlige områdene og protester mot disse institusjonene. To grenseposter i de nordlige områdene mot Serbia ble brent ned.⁸⁹ Det ble alvorlige sammenstøt mellom UNMIK-politiet og kosovoserbiske demonstranter i forbindelse med okkupasjon av rettsbygningen i Nord-Mitrovica/ë og ønsket om en gjeninnsettelse av serbiske dommere og gjenetablering av serbisk rettssystem. Det ble også gjennomført demonstrasjoner mot uavhengighetserklæringen mange steder i serbiske enklaver i sør.⁹⁰

Forut for hendelsene i mars 2004 hadde sikkerhetssituasjonen i Kosovo bedret seg med større grad av integrering og toleranse. 17. mars 2004 knuste dette bildet, og urolighetene kom som et sjokk på det internasjonale samfunnet, på kosovoalbanerne og på minoritetene. Volden spredte seg på en skremmende måte. Ifølge tall fra fra UNMIK var det elleve kosovoalbanere og åtte serbere blant de i alt 19 døde i urolighetene 17. til 19. mars 2004. Ca. 900 personer ble skadet, deriblant 63 KFOR-soldater, 65 internasjonale polititjenestemenn og 58 lokale polititjenestemenn. Mer enn 4 000 serbere, ashkaliere, romer og andre minoriteter ble fordrevet fra sine hjem. Det hadde ikke vært så alvorlige uroligheter i Kosovo siden 1999.⁹¹ Sikkerhetssituasjonen har igjen bedret seg etter 2004, og det hadde forut for urolighetene i februar 2008 vært en rolig periode i Kosovo.⁹² Det var

⁸⁶ FNs sikkerhetsråd, 2008c. Op.cit.

⁸⁷ Moore, Patrick. 2008. Kosovo's Rocky Road to Statehood. *Radio Free Europe / Radio Liberty*, 20. juni. Tilgjengelig fra <http://www.rferl.org/content/article/1144651.html> [lastet ned 30.06.2008]

⁸⁸ FNs sikkerhetsråd 2008b. *Report of the Secretary General on the United Nations Interim Administration Mission in Kosovo*. New York: FNs sikkerhetsråd, 28. mars. Tilgjengelig fra [http://ocha-gwapps1.unog.ch/rw/RWFiles2008.nsf/FilesByRWDocUnidFilename/EGUA-7DAKQ2-full_report.pdf/\\$File/full_report.pdf](http://ocha-gwapps1.unog.ch/rw/RWFiles2008.nsf/FilesByRWDocUnidFilename/EGUA-7DAKQ2-full_report.pdf/$File/full_report.pdf)

[lastet ned 30.06.2008]. Rapporteringen dekket perioden 16. desember 2007 til. 1.mars 2008.

⁸⁹ Se Landinfo, 2008. *Sikkerhetssituasjonen i det nordlige området*. Oslo: Landinfo, 5. mars. Tilgjengelig fra <http://www.landinfo.no/index.gan?id=441&subid=0> [lastet ned 30.06.2008].

⁹⁰ Se f.eks. The Guardian, 2008. Angry but pragmatic, protestors fly the flag for nationalism. *The Guardian*, 19. februar. Tilgjengelig fra <http://www.guardian.co.uk/world/2008/feb/19/kosovo.serbia1> [lastet ned 30.06.2008].

⁹¹ Se f.eks. Human Rights Watch, 2004. *Failure to Protect: Anti-Minority Violence in Kosovo, March 2004*. New York: HRW, juli. Tilgjengelig fra <http://www.hrw.org/reports/2004/kosovo0704/> [lastet ned 30.06.2008].

⁹² FNs sikkerhetsråd, 2008a. *Report of the Secretary General on the United Nations Interim Administration Mission in Kosovo*. New York: FNs sikkerhetsråd, 3. januar. Tilgjengelig fra http://www.ecoi.net/file_upload/1228_1199886266_kosovojanuar.pdf

mange som hadde fryktet overgrep mot minoritetene i forbindelse med uavhengigheten og påfølgende flukt ut av Kosovo av kosovoserbere. Det har imidlertid ikke vært rapportert om alvorlige overgrep mot minoritetsbefolkningen eller økende flyktningsstrømmer ut av Kosovo.

Minoritetene er fremdeles utsatt for trakassering. Det rapporteres om steinkasting mot transporter og eiendommer og eiendeler blir utsatt for tyveri, skadeverk og ulovlig okkupasjon. Gravplasser blir også vandalisert. Dette gjelder i hovedsak kosovoserbere og rom.⁹³

Samtidig blir det fra flere hold bemerket at det lave antallet alvorlige kriminelle handlinger mot kosovoserbere og rom, kan være relatert til liten bevegelsesfrihet, reell eller opplevd, blant minoritetene og dermed mindre kontakt med majoritetsbefolkningen.

Det er åpenbart at den kosovoserbiske befolkningen har en frykt knyttet til personlig sikkerhet. En undersøkelse gjennomført av UNDP viser at flertallet av befolkningen i Kosovo, uavhengig av etnisitet, har daglige bekymringer og frykt. I motsetning til kosovoalbanerne og andre grupper, som har bekymringer knyttet til økonomi, har 70 % av kosovoserberne bekymringer og frykt knyttet til sikkerhet.⁹⁴

Ifølge tall fra UNHCR returnerte 1 756 minoritetsrepresentanter til Kosovo i 2007. 31,8 % av dem, var kosovoserbere. De høyeste returtallene var til Mitrovica/ë og Gnjilane/Gjilan regionene.⁹⁵

15. Lov og orden⁹⁶

I samsvar med sikkerhetsrådets resolusjon 1244 av 10.06.1999 ble den internasjonale styrken i Kosovo ledet av NATO (KFOR) utplassert i Kosovo fra 12.06.1999. I dag fokuserer KFOR på å bygge et trygt og sikkert samfunn for alle innbyggere i Kosovo uansett etnisk bakgrunn. KFOR har oppgaver i forhold til bl.a. sikkerhet og offentlig orden og sikkerhet for de etniske minoritetene. KFOR hadde på sitt meste i alt 50 000 soldater fra i alt 39 nasjoner. Pr. februar 2008 hadde KFOR ca.16 000 soldater fra 34 nasjoner.⁹⁷

[lastet ned 24.01.2008]. Rapporten viser til at sikkerhetssituasjonen er rolig i rapporteringsperioden oktober – november 2007.

⁹³ Se f.eks. Ombudsperson Institution in Kosovo, 2008. *Seventh Annual Report 2006-2007*. Pristina: Ombudsperson Institution in Kosovo, juli. Tilgjengelig fra

<http://www.ombudspersonkosovo.org/repository/docs/raporti%20parafinal%20anglisht.pdf> [lastet ned 30.06.2008].

⁹⁴ UNDP, 2008. *Early Warning Report, Special Report 20/21*. Pristina: UNDP Kosovo, mai. Tilgjengelig fra

<http://europeandcis.undp.org/cpr/show/4962C8DD-F203-1EE9-B14A02A87D43034E>

[lastet ned 27.06.2008]

⁹⁵ FNs sikkerhetsråd, 2008b. Op.cit.

⁹⁶ Landinfo har utarbeidet eget temanotat om håndhevelse av lov og orden i Kosovo pr. januar 2008. Tilgjengelig her

http://www.landinfo.no/asset/688/1/688_1.pdf

⁹⁷ Hjemmesiden til KFOR. <http://www.nato.int/kfor/>

Politistyrken til FNs administrasjon i Kosovo går under betegnelsen UNMIK-politiet. UNMIK-politiet har pr. i dag en i hovedsak rådgivende funksjon. Kommandoen ved alle de 33 politistasjonene ble allerede fra 2005 overtatt av Kosovo Police Service. Dette har likeledes skjedd ved alle de seks regionale politiregionskontorene med unntak av Mitrovica/ë regionen.⁹⁸ Pr. 30.11.2007 hadde UNMIK-politiet i alt 2 011 polititjenestemenn stasjonert i Kosovo. De største bidragende nasjonene er USA, Romania, Pakistan, Ukraina, Tyskland, Polen og Tyrkia. Norge har 15 polititjenestefolk utstasjonert i Kosovo.⁹⁹

KPS ble etablert i 1999 og er den nye lokale politistyrken i Kosovo som skal være organisert og fungere etter internasjonale standarder som et demokratisk politi.¹⁰⁰ Politiets rolle er fastlagt i UNMIK Regulation No. 2005/54: "On the Framework and Guiding Principles of the Kosovo Police Service".¹⁰¹ KPS har etablert en rekke lokale politistasjoner (såkalte "substations") i minoritetsområder. Antallet slike politistasjoner skal nå være 21.¹⁰² Det arbeider totalt 7 160 polititjenestefolk i KPS pr. 30.11.2007. 13,59 % er kvinner. Kosovoalbanerne utgjorde 84,37 %, mens kosovoserberne og andre etniske minoriteter utgjorde henholdsvis 10 og 5,63 % av politistyrken.¹⁰³ "Ministry of Internal Affairs" har ansvaret for politiet.¹⁰⁴

Flere rapportører har vært kritiske til håndhevelsen av lov og orden i Kosovo. Kai Eide skrev f.eks. i sin rapport fra oktober 2005 at "*The Kosovo justice system is generally regarded as the weakest of Kosovo institutions*".¹⁰⁵

OSSE Kosovo Mission har gjennom en rekke rapporter satt kritisk søkelys på rettsvesenet i Kosovo.¹⁰⁶

Ombudsmannsinstitusjonen ble etablert i 2000. Opprinnelig var ombudsmannen en internasjonal tjenestemann, men fra 2006 har to lokale tjenestemenn fungert som

⁹⁸ UNMIKs pressekonferanse 23.11.2005

[http://www.unmikonline.org/DPI/Transcripts.nsf/0/5A0D31D639A99F1FC12570C200552880/\\$FILE/tr231105.pdf](http://www.unmikonline.org/DPI/Transcripts.nsf/0/5A0D31D639A99F1FC12570C200552880/$FILE/tr231105.pdf) [lastet ned 27.06.2008]

⁹⁹ FNs sikkerhetsråd, 2008a. Op.cit.

¹⁰⁰ Politistyrken heter Shërbimi Policor i Kosovës (SHPK) på albansk og Kosovska Policijska Služba på serbisk

¹⁰¹ UNMIK Regulation 2005/54 kan gjenfinnes her:

http://www.unmikonline.org/regulations/unmikgazette/02english/E2005regs/RE2005_54.pdf [lastet ned 25.01.2008].

¹⁰² FNs sikkerhetsråd, 2008a. Op.cit

¹⁰³ Svært mange kosovoserbiske KPS tjenestefolk har etter uavhengigheten ikke ønsket å tjenestegjøre i et politi underlagt Kosovos myndigheter.

¹⁰⁴ Mer informasjon om "Ministry of Internal Affairs" kan finnes på deres hjemmeside: <http://www.mpb-ks.org/>. [lastet ned 24.01.2008]. Der finnes også mer informasjon om KPS, KPC og "Police Inspectorate of Kosovo".

¹⁰⁵ Eide, Kai, 2005. *A comprehensive review of the situation in Kosovo*. New York: FNs sikkerhetsråd, oktober. Tilgjengelig fra: <http://operationkosovo.kentlaw.edu/kai-eide-report-N0554069.pdf> [lastet ned 29.01.2008].

¹⁰⁶ Rapportene kan finnes på deres hjemmeside <http://www.osce.org/kosovo/>.

ombudsmann. Dette gjelder henholdsvis Hilmi Jashari som er kosovoalbansk ombudsmann og Ljubinko Todorović som er assisterende kosovserbisk ombudsmann.¹⁰⁷ Begge er midlertidig utnevnt til Kosovos forsamling får utnevnt en fast ombudsmann.¹⁰⁸

Ombudsmannsinstitusjonen var opprinnelig hjemlet i UNMIK Regulation 2000/38. Mandatet ble endret i 2006 med Regulation 2006/06. Ombudsmannen kan ikke behandle klager på UNMIK eller på KFOR.¹⁰⁹ Det ble i april 2006 opprettet et eget klageorgan "Human Rights Advisory Panel" som mottar klager på MR-brudd fra UNMIKs side.¹¹⁰ Mer informasjon om ombudsmannens virksomhet, og årsrapportene finnes på ombudsmannens hjemmeside.

16. Den økonomiske situasjonen

Siden 1999 har mye av Kosovo grunnleggende infrastruktur blitt bygget opp igjen med omfattende internasjonal støtte på rundt 2 milliarder US \$. Mer enn 50 000 hus er blitt gjenoppbygget, 1 400 km vei er rehabilitert og skoler og helseklinikker er bygget opp.

BNP pr. kapita var 1 118 US \$ i 2006.¹¹¹

Fattigdom er utbredt. Ca. 45 % av befolkningen lever i fattigdom (under 1,42 US \$ pr. dag), mens 15 % lever i ekstrem fattigdom (under 0,93 US \$ pr. dag).¹¹²

Kosovo har den høyeste arbeidsledigheten i regionen, og særlig foruroligende er den store arbeidsløsheten blant ungdommene i Kosovo. Flere rapporter viser til arbeidsledighet på rundt og over 50 %.¹¹³

Kosovos økonomi er i stor grad avhengig av overføringene fra kosovoalbanerne i eksil.

¹⁰⁷ Amnesty International, 2008. *Kosovo(Serbia) The Challenge to fix a failed UN Justice Mission*. London, Amnesty International, januar. Tilgjengelig fra [http://www.reliefweb.int/rw/RWB.NSF/db900SID/SODA-7BBALA/\\$File/Full_Report.pdf](http://www.reliefweb.int/rw/RWB.NSF/db900SID/SODA-7BBALA/$File/Full_Report.pdf) [lastet ned 11.07.2008]

¹⁰⁸ Ombudsmannens hjemmeside. Kosovos forsamling har ved to anledninger ikke blitt enige om ny ombudsmann. Det nye parlamentet har nå opprettet en eget komité for menneskerettigheter, og en av komitéens oppgaver blir utnevningen av ombudsmannen i Kosovo.

¹⁰⁹ Ombudsmannsinstitusjonens hjemmeside. <http://www.ombudspersonkosovo.org/?cid=2,54> . [lastet ned 06.02.2008].

¹¹⁰ Se UNMIK regulation 2006/12: "On the Establishment of the Human Rights Advisory Panel".

¹¹¹ Verdensbanken *Country Brief 2007* Pristina 2008. US State Department *Background Note Kosovo* Pristina April 2008 viser til et tall på US \$ 1 800.

¹¹² The World Bank, 2008. *Country Brief 2007*. Washington: The World Bank, februar. Tilgjengelig fra <http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/COUNTRIES/ECAEXT/KOSOVOEXTN/0,,contentMDK:20629286~menuPK:297777~pagePK:141137~piPK:141127~theSitePK:297770,00.html> [lastet ned 26.06.2008]

¹¹³ US State Department, 2008a. Op.cit.

Euroen er offisiell valuta i Kosovo. Serbiske dinarer blir brukt i de nordlige områdene og i serbiske enklaver. Bruken av euroen har holdt inflasjonen i Kosovo lav.¹¹⁴

Omfattende korrupsjon og organisert kriminalitet bidrar til å gjøre sikkerhetssituasjonen usikker og hindrer økonomisk vekst. I en undersøkelse gjennomført av UNDP i mai 2008 opplyser 68,9 % av kosovoalbanske at arbeidsledighet og fattigdom er forhold som truer stabiliteten i Kosovo. 10,4 % viser til at korrupsjon m.v. truer stabiliteten, mens 9,4 % mener at manglende rettssikkerhet ("lack of rule of law") truer stabiliteten.¹¹⁵

17. Helsetjenesten

En rekke tjenester er tilgjengelig i det offentlige helsevesenet, men det er vanskelig å si noe generelt om kvaliteten. Det offentlige helsevesenet har fortsatt begrensninger når det gjelder behandling av kompliserte lidelser og tilfeller.¹¹⁶

Barnedødeligheten er den høyeste i regionen. Det er store utfordringer knyttet til tuberkulose, funksjonshemninger og psykisk helsevern.¹¹⁷

Helsevesenet (sykehus) blir rangert på tredje plass på en liste utarbeidet av UNDP over institusjoner i Kosovo hvor det antas at korrupsjon er utbredt.¹¹⁸

18. Skole og utdanning

Mindre enn 10 % av barn mellom to og fem år har tilbud om barnehage.

Det er obligatorisk skolegang for barn mellom seks og femten år. 97,5 % av kosovoalbanske barn og 99 % av kosovoserbiske barn møter til undervisning, mens bare 77 % av de ikke-serbiske minoritetene er registrert som elever i grunnskolen. Tallet for jenter med ikke-serbisk minoritetsbakgrunn er så lavt som 69 %.¹¹⁹

¹¹⁴ Ibid.

¹¹⁵ UNDP, op.cit.

¹¹⁶ Det er utarbeidet et eget landinfo temanotat om helsetilbudet i Kosovo. Helsesituasjonen i Kosovo har også vært tema på flere delegasjonsreiser til Kosovo. Svenske utlendingsmyndigheter har også utarbeidet et temanotat om helsetilbudet i Kosovo. Notatene og rapportene er tilgjengelige på Landdatabasen. Den svenske rapporten er også tilgjengelig fra <http://www.migrationsverket.se/include/lifos/dokument/www/07121080.pdf> [lastet ned 26.06.2008].

¹¹⁷ The World Bank, op.cit.

¹¹⁸ UNDP, op.cit.

¹¹⁹ US State Department, 2008b. *2007 Country Reports on Human Rights Practices – Serbia (includes Kosovo)*. Washington: US State Department, mars. Tilgjengelig fra <http://www.state.gov/g/drl/rls/hrrpt/2007/100583.htm> [lastet ned 11.07.2008]

Seks prosent av den voksne befolkningen er analfabeter, og halvparten av den voksne befolkningen har bare fullført grunnskole. Kvaliteten på undervisningen er bekymringsfull. Det er fortsatt manglende plass og klasserom. Dette innebærer at barna ikke får fulldagsundervisning. Skolene opererer med tre til fire skift pr. dag.¹²⁰

I grunnskolen finner undervisningen sted på albansk, bosnisk, kroatisk og tyrkisk. Skoler med undervisning på albansk utgjør ca. 87 % av antallet skoler i Kosovo.

Undervisning på serbisk av kosovoserberne skjer i det parallelle systemet hvor serbisk pensum følges.

Mindre enn 75 % av elevene fortsetter i videregående skole, og kun 55 % av kosovoalbanske jenter fortsetter skolegang etter niårig grunnskole.¹²¹

19. Innvandrerbefolkningen

Innvandrerbefolkningen i Norge fra Kosovo utgjør omkring 12 000 personer.¹²² Antallet spontane asylsøkere fra Serbia og Montenegro i 2003 og 2004 var henholdsvis 2180 og 859 personer. I 2005 var ankomsttallene 468 personer, mens det i 2006 og 2007 var henholdsvis 369 og 585.¹²³ Det gjøres oppmerksom på at de nevnte asylsøkertallene gjelder søkere fra hele Serbia (og Montenegro) ikke bare Kosovo, da det ikke har vært ført egen statistikk for Kosovo tidligere.

20. Norsk og internasjonal tilstedeværelse

Norske myndigheter følger utviklingen i Kosovo nøye. Det har vært norsk representasjon i Kosovo i flere år. Fra januar 2003 ble det ansatt en egen ambulerende utlendingsattaché. Norske utlendingsmyndigheter gjennomfører regelmessig delegasjonsreiser til Kosovo, sist i april 2007.

FN og EUs nærvær i Kosovo er betydelig, og mange internasjonale organisasjoner er representert i Kosovo. Informasjonstilfanget vedrørende forholdene i Kosovo er meget godt.

¹²⁰ The World Bank, op.cit.

¹²¹ US State Department, 2008b. Op.cit.

¹²² Tallet er fra 01.01.2008 og gjenfinnes hos Statistisk sentralbyrå <http://www.ssb.no/emner/02/01/10/innvbef/tab-2008-04-29-08.html> [lastet ned 06.05.2008].

¹²³ UDIs hjemmeside www.udi.no.

21. Kilder

Amnesty International, 2008. *Kosovo (Serbia): The Challenge to fix a failed UN Justice Mission*. London: Amnesty International, januar. Tilgjengelig fra [http://www.reliefweb.int/rw/RWB.NSF/db900SID/SODA-7BBALA/\\$File/Full_Report.pdf](http://www.reliefweb.int/rw/RWB.NSF/db900SID/SODA-7BBALA/$File/Full_Report.pdf) [lastet ned 29.01.2008]

Eide, Kai, 2005. *A comprehensive review of the situation in Kosovo*. New York: FNs sikkerhetsråd, oktober. Tilgjengelig fra <http://operationkosovo.kentlaw.edu/kai-eide-report-N0554069.pdf> [lastet ned 29.01.2008].

European Stability Initiative (ESI), 2004. *The Lausanne Principle*. Berlin: ESI, juni. Tilgjengelig fra http://www.esiweb.org/pdf/esi_document_id_53.pdf [lastet ned 27.06.2008]

European Union Planning Team for Kosovo (EUPT Kosovo). Tilgjengelig fra <http://www.eupt-kosovo.eu/new/index.php>

FNs sikkerhetsråd, 2008a. *Report of the Secretary General on the United Nations Interim Administration Mission in Kosovo*. New York: FNs sikkerhetsråd, 3. januar. Tilgjengelig fra http://www.ecoi.net/file_upload/1228_1199886266_kosovojanuar.pdf [lastet ned 24.01.2008]

FNs sikkerhetsråd, 2008b. *Report of the Secretary General on the United Nations Interim Administration Mission in Kosovo*. New York: FNs sikkerhetsråd, 28. mars. Tilgjengelig fra [http://ocha-gwapps1.unog.ch/rw/RWFiles2008.nsf/FilesByRWDocUnidFilename/EGUA-7DAKQ2-full_report.pdf/\\$File/full_report.pdf](http://ocha-gwapps1.unog.ch/rw/RWFiles2008.nsf/FilesByRWDocUnidFilename/EGUA-7DAKQ2-full_report.pdf/$File/full_report.pdf) [lastet ned 30.06.2008]

FNs sikkerhetsråd, 2008c. *Report of the Secretary-General on the United Nations Interim Administration Mission in Kosovo*. New York: FNs sikkerhetsråd, 12. juni. Tilgjengelig fra [http://www.reliefweb.int/rw/RWFiles2008.nsf/FilesByRWDocUnidFilename/EGUA-7FPSCQ-full_report.pdf/\\$File/full_report.pdf](http://www.reliefweb.int/rw/RWFiles2008.nsf/FilesByRWDocUnidFilename/EGUA-7FPSCQ-full_report.pdf/$File/full_report.pdf) [lastet ned 27.06.2008].

The Guardian, 2008. Angry but pragmatic, protestors fly the flag for nationalism. *The Guardian*, 19. februar. Tilgjengelig fra <http://www.guardian.co.uk/world/2008/feb/19/kosovo.serbia1> [lastet ned 30.06.2008].

Human Rights Watch, 2004. *Failure to Protect: Anti-Minority Violence in Kosovo, March 2004*. New York: Human Rights Watch, juli. Tilgjengelig fra <http://www.hrw.org/reports/2004/kosovo0704/> [lastet ned 30.06.2008]

Human Rights Watch; Den norske Helsingforskomitéen; Amnesty International, 2008. *EU Should Ensure International Mission is Accountabl*. Brussel: 10. mars. Tilgjengelig fra <http://www.hrw.org/english/docs/2008/03/10/serbia18233.htm> [lastet ned 19.05.2008]

International Displacement Monitoring Centre (IDMC), 2007. *SERBIA: Final status for Kosovo – towards durable solutions for IDPs or new displacement risk?* Geneva: IDMC, desember. Tilgjengelig fra [http://www.internal-displacement.org/8025708F004BE3B1/\(httpInfoFiles\)/4D4B0FE223D54F6FC12573AD00579737/\\$file/Serbia+-December+2007.pdf](http://www.internal-displacement.org/8025708F004BE3B1/(httpInfoFiles)/4D4B0FE223D54F6FC12573AD00579737/$file/Serbia+-December+2007.pdf) [lastet ned 15.12.2007]

Jane's Intelligence Review april 1999. <http://web.archive.org/web/20000301034049/http://www.janes.com/defence/features/kosovo/kla.html> Lastet ned 05.05.2008 [lastet ned 05.05.2008]

Judah, Tim, 2008. Ban's Kosovo Conjuring Trick. *BalkanInsigh*, 16. juni. Tilgjengelig fra <http://www.balkaninsight.com/en/main/analysis/11018/> [lastet ned 27.06.2008]

Judah, Tim, 2002. *Kosovo: War and Revenge*. New Haven: Yale University Press.

King, Iain; Whit, Mason, 2006. *Peace at Any Price: How the World failed Kosovo*. London: Hurst.

Kosovos valgkommisjon, 2007. *Elections Results 2007*. Pristina: Kosovos valgkommisjon. Tilgjengelig fra <http://www.cec-ko.org/al/informacione/materiale/rezultatet/rezultatetfinaleperkuvendtekosoves.pdf> [lastet ned 29.05.2008]

Kosovos offisielle myndighetsportal. Tilgjengelig fra <http://www.ks-gov.net/> [lastet ned 11.07.2008]

Kosovo Force (KFOR). Tilgjengelig fra <http://www.nato.int/kfor/> [lastet ned 11.07.2008]

Landinfo, 2008. *Landinfo Respons Kosovo: Sikkerhetssituasjonen i det nordlige området*. Oslo: Landinfo, 5. mars. Tilgjengelig fra <http://www.landinfo.no/index.gan?id=441&subid=0> [lastet ned 30.06.2008].

LDK. Tilgjengelig fra <http://www.ldk-kosova.eu/ldk/> [lastet ned 06.05.2008]

Moore, Patrick. 2008. Kosovo's Rocky Road to Statehood. *Radio Free Europe / Radio Liberty*, 20. juni. Tilgjengelig fra <http://www.rferl.org/content/article/1144651.html> [lastet ned 30.06.2008]

Norges offisielle myndighetsportal. Tilgjengelig fra www.odin.no.

Norwegian Refugee Council (NRC), 2005. *Profile of Internal Displacement, Serbia and Montenegro*. Geneve: NRC, September. Tilgjengelig fra [http://www.internal-displacement.org/8025708F004BE3B1/\(httpInfoFiles\)/594F9A8B2BEFF68E802570BA00567F88/\\$file/Serbia+&+Montenegro+-September+2005.pdf](http://www.internal-displacement.org/8025708F004BE3B1/(httpInfoFiles)/594F9A8B2BEFF68E802570BA00567F88/$file/Serbia+&+Montenegro+-September+2005.pdf) [lastet ned 10.12.2007]

NOU 2004:20 om kollektiv beskyttelse. Tilgjengelig fra <http://www.regjeringen.no/nb/dep/krd/dok/NOUer/2004/NOU-2004-20/7/10.html?id=387466> [lastet ned 05.05.2008]

Ombudsperson Institution in Kosovo, 2008. *Seventh Annual Report 2006-2007*. Pristina: Ombudsperson Institution in Kosovo, juli. Tilgjengelig fra <http://www.ombudspersonkosovo.org/repository/docs/raporti%20parafinal%20anglisht.pdf> [lastet ned 11.07.2008]

OSCE, 2001. *Elections results in Kosovo 2001*. Pristina: OSCE Mission in Kosovo. Tilgjengelig fra http://www.osce.org/documents/mik/2001/11/20460_en.pdf [lastet ned 06.05.2008]

OSCE, 2004. *Elections results in Kosovo 2004*. Pristina: OSCE Mission in Kosovo. Tilgjengelig fra http://www.osce.org/documents/mik/2004/11/3775_en.pdf [lastet ned 06.05.2008]

OSCE, 2003. *Parallel Structures in Kosovo*. Pristina: OSCE Mission in Kosovo, oktober. Tilgjengelig fra http://www.osce.org/documents/mik/2003/10/698_en.pdf [lastet ned 30.06.2008]

PDK. Tilgjengelig fra <http://www.pdk-ks.org/site/?id=1,0,0,1,a> [lastet ned 06.05.2008]

Rambouillet-avtalen. Tilgjengelig fra http://www.state.gov/www/regions/eur/ksvo_rambouillet_text.html [lastet ned 11.07.2008]

Serbias regjering. Tilgjengelig fra http://www.srbija.sr.gov.yu/?change_lang=en [lastet ned 11.07.2008]

Southeast European Times, 2008. Serbia Ignores UN objections to holding local elections in Kosovo. *Southeast European Times*, 15. april. Tilgjengelig fra http://www.setimes.com/cocoon/setimes/xhtml/en_GB/features/setimes/features/2008/04/15/feature-01 [lastet ned 30.06.2008].

Statistisk Sentralbyrå – innvandrerbefolkningen. Tilgjengelig fra <http://www.ssb.no/emner/02/01/10/innvbef/tab-2008-04-29-08.html> [lastet ned 06.05.2008]

UNDP, 2008. *Early Warning Report, Special Report 20/21*. Pristina: UNDP, mai. Tilgjengelig fra <http://europeandcis.undp.org/cpr/show/4962C8DD-F203-1EE9-B14A02A87D43034E> [lastet ned 27.06.2008]

United Nations Interim Administration Mission in Kosovo (UNMIK). Tilgjengelig fra <http://www.unmikonline.org/> [lastet ned 11.07.2008]

United Nations Office of the Special Envoy for Kosovo (UNOSEK). Tilgjengelig fra <http://www.unosek.org/unosek/index.html> [lastet ned 11.07.2008]

US State Department, 2008a. *Background Note: Kosovo*. Washington: US State Department, april. Tilgjengelig fra <http://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/100931.htm> [lastet ned 26.06.2008]

US State Department, 2008b. *2007 Country Reports on Human Rights Practices – Serbia (includes Kosovo)*. Washington: US State Department, mars. Tilgjengelig fra <http://www.state.gov/g/drl/rls/hrrpt/2007/100583.htm> [lastet ned 11.07.2008]

Utlendingsdirektoratet (UDI). Tilgjengelig fra www.udi.no [lastet ned 11.07.2008]

The World Bank, 2008. *Kosovo Country Brief 2007*. Washington: The World Bank, februar. Tilgjengelig fra <http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/COUNTRIES/ECAEXT/KOSOVOEXTN/0,,contentMDK:20629286~menuPK:297777~pagePK:141137~piPK:141127~theSitePK:297770,00.html> [lastet ned 26.06.2008]